

Nepřiměřená ujednání Spotřebitelské úvěry

Kristian Csach, kristian.csach@upjs.sk
Milan Hulmák, m.hulmak@seznam.cz
Omšenie, Justičná akadémia SR
13. – 14. května 2013

Obsah

- ▶ Úvod
- ▶ Výklad ve prospěch spotřebitele
- ▶ Cena
 - bankovní poplatky v UK
- ▶ Nepřiměřená ujednání
- ▶ Spotřebitelské úvěry

Úvod

- ▶ společné znaky úpravy SR a ČR:
 - společný evropský základ
 - společný občanský zákoník
 - společná historie (vstup do ES)
 - podobný textů implementující úpravy (včetně extrémů)

- = společné problémy

Odchytky SR x ČR úprava

- § 53 odst. 6 – úplata při poskytnutí peněžních prostředků má být podle obvyklých podmínek na finančním trhu (dovozuje NS ve svých rozhodnutích přes dobré mravy)
- § 53 odst. 10 –14 – výjimky z nepřiměřených ujednání ve smyslu směrnice
- § 53a – závaznost rozhodnutí x § 83 a § 159a OSŘ (pouze výroky na zdržení zažalované sdružení)
- § 53b odst. 1 – sankce za porušení nesmí být vyšší, než stanoví prováděcí předpis (u nás pouze pro úroky z prodlení, kde se dovozuje kogentnost i bez explicitní úpravy)
- § 53b odst. 2 – vrácení peněžní prostředků pro případ odstoupení od smlouvy nebo její výpovědi ze strany spotřebitele v případě změny obchodních podmínek – plnění ve splátkách nebo za podmínek stanovených soudem
- § 53c – nesmí být cena menším písmem – takto striktní požadavek nemáme

Srovnávací tabulka

	ČR	SR	NOZ
Obecná klauzule	§ 56 odst. 1	§ 53 odst. 1	§ 1814
Odchýlení od zákona	§ 55 odst. 1	§ 54 odst. 1	§ 1812
Sankce	§ 55 odst. 2	§ 53 odst. 5	§ 1815

Novinky v ČR

- ▶ Občanský zákoník
 - definice spotřebitele (z. č. 155/2010 Sb.)
 - neplatnost (z. č. 155/2010 Sb.)
 - timesharing (z. č. 28/2011 Sb.)
 - záruky (z. č. 28/2011 Sb.)
- ▶ Zákon o spotřebitelském úvěru (z. č. 145/2010 Sb.)
 - novela z. č. 43/2013 Sb.
 - pravomoc fin. arbitra (z. č. 180/2011 Sb.)

Obecné principy aplikace

- ▶ kumulace ochrany spotřebitele (x § 11 odst. 5 zákona č. 145/2010 Sb.)
- ▶ princip ochrany důvěry v závazkových právních vztazích – Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 3/06
- ▶ **Je možné použít eurokonformní výklad při použití právní úpravy v období před vstupem do EU?**
povinnost eurokonformního výkladu i před vstupem do EU – ÚS sp. zn. II. ÚS 3/06, NSS ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. 2 Afs 92/2005
- ▶ **Je možné ochranu spotřebitele zakotvenou po z. č. 367/2000 Sb. (po provedení směrnic) i na vztahy vzniklé dříve?** – nález ÚS sp. zn. I. ÚS 342/09, ze dne 15.06.2009

Interpretace smluv

- ▶ čl. 5 směrnice – požadavek jasnosti a srozumitelnosti, transparentnosti ve spojení s písemnými podmínkami předávanými podnikatele
- ▶ výklad smluvních podmínek (ujednání) x výklad zákona, výklad toho, kdo smlouvu uzavřel
- ▶ NS sp. zn. 28 Cdo 2552/2011
- ▶ NS sp. zn. 26 Odo 1072/2005
- ▶ NS sp. zn. 28 Cdo 864/2008

Podnikatel jako spotřebitel

- ▶ pojištěný podnikatel (NS sp. zn. 28 Cdo 864/2008 (podnikatel při pojištění pro případ nemoci))

„ Bylo-li účelem předmětné smlouvy zajistit žalovanému tok prostředků k osobní obživě pro případ onemocnění, zranění či jiného důvodu pracovní neschopnosti, není pochyb o tom, že žalovaný uzavřel pojistnou smlouvu jako spotřebitel ve smyslu § 52 odst. 3 obč. zák., tj. mimo rámec své obchodní či podnikatelské činnosti.

- ▶ prodavač diamantů (ÚS sp. zn. I.ÚS 1930/11) (nákup diamantů za 80 000 Kč na školení Investice do drahých kamenů“)

Bankovní poplatky v Velké Británii

- ▶ Unfair Terms in Consumer Contracts Regulations 1999 (čl. 6 odst. 2)

„In so far as it is in plain intelligible language, the assessment of fairness of a term shall not relate

- (a) to the definition of the main subject matter of the contract, or
- (b) to the adequacy of the price or remuneration, as against the goods or services supplied in exchange“

- ▶ Směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (93/13/EHS) (čl. 4 odst. 2)

„ Posouzení nepřiměřené povahy podmínek se netýká ani definice hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti ceny a odměny na straně jedné, ani služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé, pokud jsou tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem“

- ▶ § 53 odst. 1 obč. z. SR, § 56 odst. 2 obč. z. ČR, § 1813 NOZ
- ▶ Francie, Itálie, VB x Německo, Nizozemí

Bankovní poplatky ve Velké Británii

- ▶ Director General of Fair Trading v First National Bank plc [2001] UKHL 52 (přezkum ujednání, podle něhož se má dluh po splatnosti úročit smluvními úroky bez ohledu na rozsudek)

argument: jde o sankci za prodlení, nikoliv cenu plnění

závěr: výjimka se nepoužije

- ▶ Office of Fair Trading v Abbey National plc [2008] EWHC 875 (poplatky za přečerpání účtu (overdraft charges))

4 druhy poplatků: unpaid item charge, paid item charge, guaranteed paid item charge, overdraft excess charge

otázky:

- a) výjimka se týká jenom přiměřenost ceny za hlavní plnění (poplatky byly za vedlejší služby)
- b) Jde o vyloučení přezkumu ceny vůbec x přezkum přiměřenosti ceny

argumenty:

– prodej více věcí, poskytnutí více služeb (výpis, příkazy, šeky, výběry peněz z bankomatů) = všechny úplaty vyplývající ze smlouvy (x nepeněžitá plnění, sankce, platby za nic)

– účet zdarma (free if in credit) – odměna: platby za přečerpání, úroky z peněz, neobvyklé transakce (např. přeshraniční platby)

Bankovní poplatky ve Velké Británii

- diskuse při přijímání směrnice (+ odborná literatura)

„The Directive does not require consumer contracts to be substantively fair, but it does require them to be clear. Clarity is essential for effective market competition between terms. What matters primarily for EC contract law is consumer choice, not consumer rights“

závěr:

vyloučili z přezkumu (jednomyslně) x zákonodárce může poskytnout větší ochranu spotřebitele

RPSN sazby

- ▶ Spotřebitelské úvěry (směrnice o spotřebitelských úvěrech)
- ▶ Úvěry na bydlení (směrnice o smlouvách o úvěru na bydlení)
- ▶ Stejná metodika:

Celkové náklady úvěru pro spotřebitele by měly zahrnout veškeré náklady, které spotřebitel musí zaplatit ve vztahu ke smlouvě o úvěru s výjimkou notářských poplatků (úrok, provize, daně, poplatky pro zprostředkovatele úvěru a jakékoli jiné výlohy včetně nákladů na pojištění nebo ostatní doprovodné produkty, pokud jsou tyto povinné za účelem získání úvěru za uvedených podmínek)

Odchýlení od zákona v neprospěch spotřebitele

- ▶ Možné výklady:
 - a) odchýlení od dispozitivního ustanovení zákona v neprospěch spotřebitele zakládá absolutní neplatnost takového ujednání pro rozpor se zákonem
 - b) zakládá relativní neplatnost
 - c) absolutní neplatnost od ustanovení přijatých k ochraně spotřebitele
- ▶ NS sp. zn. 33 Cdo 2330/2009, ze dne 29. 11. 2010
- ▶ KS Hradec Králové sp. zn. 20 Co 433/2010–142
- ▶ ÚS sp. zn. Pl. ÚS 1/2010
- ▶ ÚS sp. zn. I. ÚS 1845/11
- ▶ X KS Ostrava sp. zn. 51 Co 759/2009–126
- ▶ závěr: nepřiměřené (nepřijatelné) podmínky mají omezený význam

Nepřiměřená ujednání generální klauzule

- ▶ rozsah použití – všechna ujednání (i individuální ujednání)
- ▶ dobrá víra x přiměřenost x poctivost
- ▶ nepřiměřená, nekalá, nepoctivá, zneužívající ujednání nebo podmínky
- ▶ ne rozpor s dobrými mravy (nepřiměřený)
- ▶ ne rozpor s kogentní úpravou
- ▶ C-237/02 Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG v Ludger Hofstetter and Ulrike Hofstetter

Nepřiměřená ujednání generální klauzule

- ▶ nepřiměřenost – i způsob sjednání (způsob připojení všeobecných smluvních podmínek)
- ▶ nepřiměřenost – i nesrozumitelnost z hlediska průměrného spotřebitele
- ▶ nepřiměřenost – i při formální rovnováze stran
 - je nutné zkoumat materiálně, např. význam pro daný vztah
 - je nutné zkoumat zda by došlo ke sjednání i při jejich znalosti (rozdíl stav sjednaný a hypoteticky sjednaný)
- ▶ jde o obnovení rovnováhy

Neplatnost nepřiměřených ujednání

- ▶ relativní x absolutní
- ▶ SDEU:
 - C-240/98 až C-244/98 Océano Grupo Editorial SA proti Rocióovi Muricianovi Quinterovi a ostatním
 - C-473/00 ve věci Cofidis SA proti Jean-Louisovi Fredoutovi
 - C-168/05 ve věci Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL
 - C-243/08 ve věci Pannon GSM Zrt. proti Erzsébet Sustikné Györfi

rozdíl: Pannon GSM (bod 33) v. Asturcom Telecomunicaciones SL (bod 34) (jak postupovat při nečinnosti spotřebitele v reakci na zjištěnou neplatnost)

Neplatnost nepřiměřených ujednání

- ▶ **Lze ujednání posuzovat jako absolutně neplatné, přestože zákon stanoví neplatnost relativní ?**

KS v Praze ze dne 21. 9. 2010, sp. zn. 21 Co 454/2010

ÚS ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. 1/10

OS Cheb ze dne 31. 5. 2010, sp. zn. 15 C 410/2009 (PR 16/2010)

OS Brno – venkov ze dne 29. 8. 2011, sp. zn. 7 EC 304/2010-78

x KS Brno ze dne 28. 7. 2011, sp. zn. 27 Nc 33/2011-26

Prorogace

- ▶ § 89a OSŘ
 - ▶ § 37 ZMPS, nařízení č. 44/2001/ES
 - ▶ SDEU:
 - C-240/98 až C-244/98 Océano Grupo Editorial SA proti Rocióvi Muricianovi Quinterovi a ostatním.
 - C - 137/08 VB Pénzügyi Lízing Zrt. proti Ferencovi Schneiderovi.
 - ▶ ČR:
 - NS ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 4 Nd 226/2008
 - KS v Praze KS, sp. zn. 21 Nc 332/2009
 - KS v Praze ze dne 21. 9. 2010, sp. zn. 21 Co 454/2010 x
 - KS v Brně ze dne 28. 7. 2011, sp. zn. 27 Nc 33/2011-26
- NS ze dne 22. 7. 2009, sp. zn. 32 Cdo 1914/2009
(prorogace podle čl. 17 nařízení 44/2001)

Rozhodčí doložky

- ▶ SDEU:
 - C-168/05 ve věci Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL
 - C-40/08 ve věci Asturcom Telecomunicaciones SL proti Cristina Rodríguez Nogueira.
 - C- 76/10 ve věci Pohotovost, s. r. o. proti Ivetě Korčkovské
 - ▶ ČR:
 - VS v Praze, sp. zn. 12 Cmo 496/2008, [R 45/2010 civ.]
 - NS sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 ze dne 11. 5. 2011
 - ÚS sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011
- X NS ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Odo 2282/2008
- Přezkum podle § 56 – např. MS Brno, sp. zn. 33 C 68/2008
- ▶ Závěr:
 - rozdíl stále rozhodčí soudy x soukromé (institut stálých rozhodčích soudů x SR)
 - při výkonu rozhodčího nálezu - přezkum existence rozhodčí dohody x její platnosti (NS sp. zn. 20 Cdo 3284/2008 (R 83/2011)).
 - novela zákona o rozhodčím řízení (vzor SRN x R, Fr.)
 - ÚS stanovil jako podmínku přípustnosti sjednání přezkumu jinými rozhodci - **skutečně?**

Rozhodčí doložky II

- ▶ rozhodčí doložky ve spotřebitelských sporech jsou možné

Zprostředkování

- ▶ exkluzivita zprostředkovatele NS sp. zn. 33 Cdo 3053/2007 x NS sp. zn. 33 Cdo 4601/2008
- ▶ informační povinnost zájemce NS sp. zn. 33 Odo 934/2004
- ▶ povinnost vyhledané smluvní strany uzavřít smlouvu se zájemcem NS sp. zn. 33 Odo 330/2002
- ▶ povinnost zájemce uzavřít smlouvu s vyhledanou smluvní stranou NS sp. zn. 33 Cdo 3053/2007
- ▶ provize již při vyhledání potenciální smluvní strany – KS Hradec Králové sp. zn. 20 Co 433/2010

Promlčecí doba

- ▶ smluvní prodloužení promlčecí doby dlužníkem:
 - KS Ostrava sp. zn. 51 Co 759/2009–126
 - ÚS sp. zn. I. ÚS 1845/11
- ▶ prodloužení promlčecí doby u obou stran?
- ▶ prodloužení promlčecí doby mimo smlouvu?

Omezení práv časem

- ▶ časově omezené vouchery, slevové a dárkové poukázky: NS sp. zn. 33 Cdo 1956/2007

Spotřebitelské úvěry v EU

- ▶ směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS.
- ▶ směrnice Komise 2011/90/EU ze dne 14. listopadu 2011, kterou se mění část II přílohy I směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, kterou se stanoví dodatečné předpoklady pro výpočet roční procentní sazby nákladů

Zákon o spotřebitelském úvěru

- ▶ spotřebitel fyzická osoba
- ▶ žádná kogentnost (x § 55 odst. 1)
- ▶ leasing:
 - NSS sp. zn. 2 As 85/2006, NS sp. zn. 32 Cdo 1373/2010 (otázka leasingu vyřešena nyní jednoznačně v § 2 písm. b))
 - přiměřenost povinnost platit leasingové splátky i po vrácení předmětu ze strany leasingového nájemce (R 24/2011, R 25/2011)
- ▶ hypoteční úvěry – podstatná část jich zůstává mimo (EU x SR x ČR)
- ▶ informační povinnosti, responsible lending – sankce
- ▶ obecná možnost odstoupit od smlouvy ve lhůtě 14 dnů od uzavření – likvidace finančního leasingu pro FO nepodnikatele

Cestovní smlouva

- ▶ rozsah odpovědnosti cestovní kanceláře (bez ohledu poskytnutí dílčích plnění třetími osobami)
 - dopravní nehoda NS sp. zn. 30 Cdo 3577/2006, NS sp. zn. 26 Cdo 447/2005
 - dopravní nehoda při fakultativním zájezdu (NS sp. zn. 25 Cdo 4489/2007)
 - ukradená kola NS sp. zn. 33 Odo 852/2005
- ▶ zahraničí (SRN – provozovatel cestovní kanceláře odpovědný za řádné poskytnutí služeb zahrnutých do zájezdu, výběr jejich poskytovatele, jakož i pravidelnou kontrolu služeb, včetně jejich bezpečnosti)
 - smrt v hotelovém bazénu (BGH NJW 2006, 3268)
 - pád z hotelového balkónu (BGH NJW 1988, 1380)
 - pád z koně (BGH NJW 2000, 1188)

Cestovní smlouva II

- ▶ výše slevy:
 - z celé ceny zájezdu R 51 /98
 - ITQ Kodex
 - Frankfurtské tabulky
 - ADAC Tabulky
- ▶ ztráta radosti z dovolené (Věc C-168/00 Simone Leitner v TUI Deutschland GmbH & Co KG z 12. března 2002 x české soudy)

Literatura a jiné prameny

Knihy

- ▶ **Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., et al.** Občanský zákoník. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009
- ▶ **Selucká, M. in Eliáš, K.**, et. al. Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. vyd. Praha: Linde, 2008
- ▶ **Selucká, M.** Ochrana spotřebitele v soukromém právu. Praha: C. H. Beck, 2008 (podobné)
- ▶ **Hulva, T.** Ochrana spotřebitele. Praha: ASPI, 2005

Databáze:

- ▶ www.eu-consumer-law.org
 - EC Consumer Law Compendium - Comparative Analysis (Schulte-Nölke, H., Twigg-Flesner, CH., Ebers, M. (eds.) EC Consumer Law Compendium - Comparative Analysis. Bielefeld: Universität Bielefeld, 2006
 - Rozhodnutí národních soudů a Evropského soudního dvora